

Pleskalová, Jana

## Kompozice

In: Pleskalová, Jana. *Tvoření nejstarších českých osobních jmen*. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1998, pp. 17-31

ISBN 802101878X

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/122924>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

**15.** Složená osobní jména mají v nejstarší české antroponymii významné postavení. Představují jednak praslovanské dědictví společné všem slovanským jazykům (\**Sъbyslavъ*), jednak výsledky vlastního tvoření v češtině (*Grđ'ěbor*). Není pochyb, že prostřednictvím dvou základů poskytovala kompozita více informací o pojmenovaných osobách než vlastní jména derivovaná. Byla schopna nejen podrobněji charakterizovat (*M'ilouj x M'il'ik*), ale i vyjadřovat nejružnější pojmenovací motivy oslavného charakteru, a proto byla zprvu vyhrazena šlechtě: *Bud'ivoj* 'povzbuzovatel vojska', *Svatopljk* 'silné vojsko', tj. 'mající silné vojsko'.

**16.** Již na první pohled je zřejmé, že bohemika o dvouzákladové struktuře lze rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří formace, jež svým původním apelativním významem plynule navazují na kompozita apelativní (*Dobrogost* — stč. *dobrohost* 'dobrý host, hrdina'), druhou reprezentují útvary, které vznikly spojováním dvou antroponymických komponentů bez ohledu na jejich původní sémantiku (*Sud'islav*).

Nejstarší antroponyma se dvěma autosémantickými základy (dále jen základy) se tvořila výhradně kompozicí podle apelativních vzorů a v jejím rámci byl nejčastěji využíván komplexní způsob kompozičně-derivační s bezafixální derivací — konverzí (*Dobrogost*, *Váceslav*). Z toho vyplývá, že prvotní typy osobních jmen se vyvinuly z těch typů apelativních, které vyhovovaly antroponymickým pojmenovacím motivům (stsl. *krivonosъ* a psl. \**Světopylko*), a že volnější spojování komponentů je až sekundární. Jedná se o parasystémové, specificky onymické tvoření, jež vzniklo v rámci kompozice, když tento slovtvorný způsob svázaný pevnějšími pravidly nestačil zajistit tolik různých formací složené struktury, kolik jich vyžadovala tehdejší jednojmenná pojmenovací soustava. Uvolnění kompozičních pravidel se dělo na úkor sémantiky nových propriet, protože ta není pro jejich úspěšné fungování nutná (viz též Šlosar, 1994, s. 149). Na základě shodné struktury splývala většina parasystémově utvořených formací v jeden celek s antroponymickými kompozity utvořenými podle apelativních vzorů, a to uvnitř jejich typů (V-K-S: *Rost'-i-slav* 'kdo rozmnožuje slávu' i *Vlad'-i-slav*). Jen zřídka vedly volnější kombinace základů k zformování nových, pouze parasystémových typů, ale ty zůstávají na periférii dílčího parasystému složených antroponym (*Sd'il'ut*).

17. Čeština stejně jako jiné slovanské jazyky dává přednost kompozičním typům praslovanským a jejich antroponymickým komponentům. Důkazem tvořivých schopností jednotlivých slovanských jazyků jsou individuální kombinace těchto základů doložené jen v jazyce jediném, např. pouze české *Bud' ilov*, slovenské *Mojt' ěch*. Existence jména ve většině těchto jazyků (*Bud' islav*) je naopak považována za neklamnou známku jeho praslovanského původu, ale je třeba znovu uvážit, zda toto kritérium může o stáří jména rozhodnout s definitivní platností. Jak ukazují starobylá slovanská antroponyma, užívaly zprvu všechny slovanské jazyky stejný inventář praslovanských komponentů, kompozici a posléze i relativně volné spojování antroponymických základů, a proto by bylo zcela přirozené, kdyby nezávisle na sobě tvořily nejen rozdílné, ale též shodné formace (zejména na pozadí společné tendence využívat přednostně těch komponentů, které se často uplatňovaly při kompozici osobních jmen podle apelativních vzorů). Není tedy vyloučeno, že některé shody v konkrétních slovanských antroponech jsou až pozdějšího data, tzn. z období samostatného vývoje slovanských jazyků. Zejména hojně využívání základů *-bor-*, *-slav-*, *-m'ír-*, *-gost-*, *-m'íl-* mohlo vést k sekundárním shodám v rámci složených slovanských osobních jmen. K tomuto závěru nás přivedla nápadná skutečnost, že drtivá většina jmen doložených ve více slovanských jazycích obsahuje zadní člen *-slav*. — Méně často docházely uplatnění základy nové (*Plat'ivoj*), někdy přejaté z jednoduchých jmen cizího původu (*Jan' islav*).

18. Jádro typů tvoří antroponymická kompozita navazující na složeniny apelativní, jejich další rozšíření představují osobní jména utvořená relativně volným spojováním dvou komponentů. Rozdíl mezi oběma vrstvami jmen se postupně stíral, poněvadž mnohá složená antroponyma byla už v nejstarším období češtiny málo srozumitelná. Z uvedeného vyplývá, že téměř každému jménu s dvěma základy může být dodatečně přisouzena sekundární motivace opřená o jejich původní lexikální význam i o starobylá jména s průhlednou slovotvornou motivací, a že tedy nelze pokaždé jednoznačně stanovit, který útvar vznikl skutečnou kompozicí a který jejím pouhým napodobením. Např. v etymologicky průhledných jménech *Kazimir* (Svoboda, 1964, s. 77) a *Pr'ibyslav* svědčí *mír* a *slav* o využití kompozice a komplexního způsobu kompozičně-konverzního, ale v jiných formacích mohou být tyto komponenty spojeny podle volnějších pravidel (*Skřb' im'ír*). Naznačené skutečnosti nedovolují, abychom při popisu kompozice vycházeli z kritérií běžně užívaných v apelativní slovtvorbě (Dokulil, 1962, s. 130–133, *Mluvnice češtiny*, 1, s. 202–204, 451–453).

Náš popis zakládáme na slovotvorném typu stanoveném podle slovnědruhové povahy předního, popř. zadního členu; v případě jejich nejednoznačného určení hledáme oporu v příslušných apelativních vzorech (*Chot'ěslav* 'chtějící slávu' — zadní člen substantivní, *Slav'ibor* 'slavící boj' — přední člen verbální).

**19.** Kompozici ve staré češtině se doposud nejpodrobněji věnovala G. Niggemannová (1986), ale její monografie popisující staročeská kompozita v duchu tradičních hledisek zůstala na úrovni přehledně utříděného materiálu poskytujícího solidní základ pro další bádání. Nový pohled na tuto problematiku přinesly až studie D. Šlosara (1994, 1996), který na příkladě kompozičních typů s předním členem verbálním (V-(K)-S) a zadním členem verbálním (S-(K)-V) ukázal, že spojováním dvou kmenů bez dalších formantů (*listopad*, *bolehlav*) nebylo možno specificky vyjádřit jejich vzájemný vztah. V rámci stejných struktur mohl substantivní komponent (S) označovat patiens děje pojmenovaného komponentem verbálním (*kali-vod*), neživého nositele děje (*bolehlav*), prostředek (*kolovrat*) apod., takže se jedná spíše o pojmenování některého z participantů vyplývajících z intencí slovesného děje než o vyjádření nějakého syntaktického vztahu mezi členy kompozita (1994, s. 148).

Také v rámci osobních jmen stejné struktury bývá mezi členy kompozit různý vztah (*Pr'ibyslav* 'přibývající sláva', *Bud'ivoj* 'kdo povzbuzuje vojsko'), ale toto tvrzení se týká jen útvarů etymologicky průhledných. V antroponech vzniklých relativně volným spojováním komponentů nelze mluvit o vzájemném vztahu obou členů vůbec, v kompozitech s nejednoznačnou, popř. málo jasnou slovtvornou motivací lze o něm uvažovat jen s velkými výhradami, neboť není snadné tento vztah rozpoznat. Jeho různé chápání se odráží ve výkladech osobních jmen: *Slavom'ir* 'slav mír', nebo 'sláva míru' (Kopečný, 1974, s. 122). Z toho plyne, že u dvouzákladových antroponymů lze spolehlivě určit — až na některé výjimky — původní lexikální význam jednotlivých komponentů, ale vystižení jejich vzájemného vztahu je často pouhým dohadem opřeným o původní lexikální význam příslušných komponentů a o osobní jména etymologicky průhledná.

**20.** Strukturu složených antroponymů představuje většinou spojení dvou kmenů, a pokud není přední člen zakončen vokálem, bývá se zadním spojen pomocí konjunktury (K) — *M'ir-o-slav*, *Doma-slav*. Zadní člen je nositelem celkové morfologické charakteristiky jména. U mužských jmen převládá morfologická charakteristika o-kmenová a setkáváme se s ní i tehdy, tvořili-li zadní člen substantivum i-kmenové (*Dobrogost*), popř. verbální kořen totožný se základem dějových jmen i-kmenových nebo a-kmenových (*Dobromysl*, *Vojt'ěch*). Celkem běžná je i morfologická charakteristika jo-kmenová (*Častovoj*, *C'uz'kraj*), avšak jen zřídka patří maskulina k a-kmenům (*M'ilogosta*) nebo ja-kmenům (*Bogačaja*).

Tyto formy jsou totiž častěji užívány k označení přirozeného rodu ženského (*Bogum'ila*, *Bohačějě*). Tvořením ženských antroponymů se podrobněji zabývat nemůžeme, protože z 11.–13. století máme bezpečně zjištěných jen několik ženských jmen. Vedle a-kmenových a ja-kmenových forem slouží k označení osob ženského pohlaví

ví též jména s morfológickou charakteristikou i-kmenovou (*Dragom'ir'*), představovanou původně psl. formantem \*-b.

### Antroponyma s předním členem verbálním

**21.** Kompoziční typ s předním členem verbálním a zadním substantivním (V-(K)-S) je nepochybně praslovanského původu, neboť četná jména stejné struktury nacházíme ve více slovanských jazycích (\**Sъbyslavъ*, \**Dьržikrajъ*). Vyvinul se na pozadí svého apelativního protějšku, podle něhož se tvořila ojedinělá praslovanská a později též staročeská kompozita (\**boligolvъ*, *bolehlav*). Protože byl tento typ v apelativní sféře málo produktivní, mohl se plně uplatnit v antroponymii. Jeho jádro představují propria navazující na apelativa téže struktury, jež se sémanticky zakládají na vyjádření vztahu substance a děje (Šlosar, 1994). Podle vzájemného vztahu obou členů představují dvě skupiny:

1) *Bud'ivoj* — životná substance (osoba) charakterizovaná dějovým příznakem „povzbuzování“, jehož jeden z participantů (patiens) je vyjádřen substantivním základem *voj-*, podobně *Džžikraj*, *Chot'ëm'ir*, *Chot'ëvoj*, *Chval'ibog*, *Chot'ëbor*, *Nedam'ir*, *Vol'im'ir*, *Spyt'ign'ëv*, *Žel'ibor*, *Ot'ëv'ëk* ('odňal životní sílu', Kopečný, 1974, s. 131);

2) *Pr'ibyčest'* (f.) — životná substance charakterizovaná dějovým příznakem „přibývání“, jehož jediný participant (neživý nositel děje) je vyjádřen substantivním základem *čest'*. Obdobným sémantickým vztahem se vyznačují *Pr'ibyslav*, *Ubyčest'*, *Ubyn'ëga*, *Zbygn'ëv/Sbygn'ëv*, *Stojgn'ëv*. Výsledkem relativně volného spojování komponentů jsou s největší pravděpodobností jména *Sbram'ir*, *Skřb'im'ir*, *Vlad'islav*, *Vad'islav*, *Sud'islava*...

Starobyrou vrstvu typu V-(K)-S představují formace bez konektu (V-0-S), jejichž přední člen tvoří pouhý kořen zakončený vokálem (z něho kdysi vznikala jména i slovesa, Svoboda, 1964, s. 52–53). Takovou podobu má např. bohemikum *Čáslav* (stsl. *čajati*, *čakati*), ale většina těchto kořenů je obsažena v slovesech prefigovaných (*Načěpļk*, *Ubyn'ëga*, *Ot'ěslav*, *Sd'ěslav*). Uvedené verbální komponenty často odpovídaly příslušnému infinitivnímu kmeni a na základě této shody se do předních členů dostaly i ostatní kmeny infinitivní (*Chot'ěslav*). Osobní jména s konektem *-i-* připomínající imperativ (*Džžikraj*) zase umožnila obdobné využití skutečných imperativních tvarů, popř. přítentních slovesných kmenů (*Stan'islav* x *Staslav*). Postupně si struktury V-*i*-S vybuďovaly v typu dominantní postavení a ovlivňovaly ostatní antroponyma s dvěma základy, zejména formace bez konektu. Např. vedle původního jména *Sd'ěslav* existuje již ve 12. století jeho varianta *Sd'islav* s konektem analogickým. Méně často dochází k ovlivňování opačnému, kdy podle jmen typu

*Chot'ěvoj* vznikají podoby *Bud'ěvoj*, *Slav'ebor* (< *Bud'ivoj*, *Slav'ibor*) nebo podle struktur AD-(K)-S (*Dobrogost*) *Slavobor*.

Zbývá dodat, že podoby s nenáležitými konekty jsou v sledovaném období ještě poměrně vzácné a že obvyklejší jsou eliminace konektů původních. První doklady pocházejí z konce 12. století: *Dǫslav* < *Dǫžislav*, podobně *Slav'bor*, *Bud'voj*. Vznik těchto variant nepochybně podpořila imperativní forma bez přípony *-i*, která se šířila již v raném období češtiny (Šlosar, 1986, s. 236), a nelze vyloučit ani vliv hláskových změn v proudu řeči (zanikání samohlásek uvnitř slov). Na pozadí podob s eliminovaným konektem bývají vypouštěny i vokály verbálních členů (*Chot'voj*, viz též Svoboda, 1964, s. 51–68). V dalších obdobích češtiny těchto formací přibývá, protože volba, změna či eliminace konektu je stále více ovlivňována parasystémovým tvořením, jež se vyznačuje jistou volností nejen ve spojování komponentů, ale i ve výběru konektů. Pouze česká jména *Načěpĵk*, *Načěrat*, *Načěvoj*, *Nadam'ír*, *Ubyn'ěga*, *Vrat'izir*, *Vrat'ivoj*, *Chot'ěvoj*, *Pobraslav*, *Bran'súd* atd. svědčí o hojném využívání praslovanských komponentů. Mnohé z nich dnes už nelze jednoznačně rekonstruovat. Zápis *sde-* patrně zachycuje slovesný kmen *sd'ě-* < *\*sǫdē-* 'zakládat, udělat, skládat' (stč. *sdiati* 'vykonat, udělat'), který byl později v některých případech nahrazen nebo zaměněn adverbium *sde* (psl. *\*sǫde*). Za formace s předním členem verbálním pokládáme jména *Spyt'ign'ěv* a *Spyt'im'ír*, protože jejich západoslovanský původ ukazuje spíše na sloveso *spytati* (tak stč.) než na stsl. adverbium *spyti* jinak v češtině nedoložené. Ale ani onen tradiční výklad vyloučit nelze.

Zděděný inventář praslovanských verbálních základů byl již v nejstarším období češtiny obohacován o další jednotky, o čemž svědčí bohémika *Jiščislav* (stč. *jískati* 'hledat'), *Plat'ivoj*, snad i *Zb'ivoj* (druhá možnost čtení zápisu *Sby-*), *N'it'ibor*, *Kus'ibrod* (stč. *okusiti* 'zkusit, ověřit si praxí, smysly'), *Skut'ibor*, a v dalších obdobích tento proces plynule pokračuje.

Druhý člen sledovaného typu tvoří komponent substantivní. Tuto jednoznačnou podobu mají základy substantiv primárních, popř. odvozených psl. sufixem v češtině už neproduktivním: *-bog*, *-čest*, *-čest'*, *-drug*, *-gost*, *-kraj* (výjimečně jméno výsledku děje), *m'ír* ('svět' i 'mír', podrobněji o něm viz Svoboda, 1964, s. 79, Kopečný, 1974, s. 45), *-m'ěr* (Svoboda, 1964, s. 79–80), *-n'ěga*, *-pĵk*, *-rat* (psl. *\*ratb* 'vojna'), *-v'ěk* (původně snad 'síla', Kopečný, 1974, s. 131), *-voj*, *-žir*.

V úloze zadních členů substantivních vystupují též základy verbální totožné se základy konvertovaných deverbálních apelativ, nejčastěji jmen dějových (*-brod*, *-gn'ěv*, *-lov*, *-mysl*, *-súd*, *-slav*), a zdá se velmi pravděpodobné, že právě na jejich pozadí nabývaly stejné funkce i verbální kořeny, které homonymní deverbativum neměly. Nejčastěji se jednalo o kořen *bor* (stsl. *borĵo*, *brati*; podle Kopečného, 1974, s. 47, *\*boriti* 'bojovat, přemáhat'), který ve spojení s jiným verbálním základem býval

považován za jméno činitelské nebo dějové ('bojovník, boj'). Substantivní chápání verbálních komponentů odpovídá vzájemnému vztahu obou členů kompozita: *Žel'ibor* — substance charakterizovaná dějovým příznakem „toužení, žádání“, jehož jeden z participantů (patiens) je vyjádřen verbálním kořenem *-bor*, podobně Kopečný 'kdo si žádá boje' (1974, s. 142). Protože z hlediska sémantického není mezi typy *Bud'ivoj*, *Žel'ibor* žádný rozdíl, zařazujeme antroponyma s dvěma verbálními základy do typu V-(K)-S, i když z hlediska formálního tvoří podtyp V-(K)-V (Pleskalová, 1993).

Přestože jsou bohemika jen zřídka doprovázena údaji o pohlaví pojmenovávaných osob, můžeme některá jména s morfológickou charakteristikou a-kmenovou považovat za ženská. Velmi pravděpodobné je to v případech, kdy pro mužské osoby existují jejich protějšky v podobě o-kmenů: *Bud'islav m.* — *Bud'islava f.*, *Jiščislav* — *Jiščislava*, *Modl'ibog* — *Modl'iboga*. Za původní ženská jména bývají pokládána kompozita *Ubyn'ěga*, *Ubyčest'*, *Pr'ibyčest'*.

V typu V-(K)-S se hojně uplatňují komponenty *-slav*, *-m'ír* a *-bor* (uspořádáno podle četnosti) a v důsledku toho představují antroponyma s předním členem verbálním a zadním substantivním po celé období staré češtiny nejpočetnější a nejvýznamnější typ (v 11.–13. století tvoří 33% všech osobních jmen dvouzákladové struktury).

**22.** Produktem relativně volného spojování verbálních a adjektivních komponentů je sporadický typ V-(K)-AD, doložený jmény *Sbyl'ut*, *Sd'il'ut* (*-l'ut* lze chápat i jako substantivum, protože existuje stč. *l'út*, *l'ut* f. 'prudkost, krutost'), *Sd'ěm'il*, *Sd'ěrad*, *Načěrad*, *Vol'rad*.

### Antroponyma se zadním členem verbálním

**23.** Na praslovanský původ jmen s prvním členem substantivním a druhým verbálním upozorňují např. jména *Žirolav*, *Vojslav*, *Boguslav* doložená v odpovídajících podobách z více slovanských jazyků. Vzorem pro jejich tvoření byla apelativní kompozita téže struktury (stsl. *vodonosъ*), jež představovala výrazný praslovanský typ. Také ve staré češtině je typ S-(K)-V produktivní a je využíván zejména při tvoření apelativ. Jeho menší podíl na tvoření proprií však nijak neochuzuje vznikající inventář složených antroponym, protože obdobné pojmenovací motivy je možno vyjádřit i pomocí konkurenčního, velmi produktivního typu V-(K)-S obsahujícího stejné komponenty v opačném pořadí (*Boguchval* — *Chval'ibog*; Šlosar, 1994).

Základem typu jsou nečetná jména s průhlednou motivací navazující na apelativa téže struktury, v nichž substantivní komponent vyjadřuje většinou patiens (*Vojt'ěch*), méně často agens děje (*Bogusúd*) pojmenovaného komponentem verbálním: *Vojt'ěch* — osoba charakterizovaná dějovým příznakem „utěšování“, jehož jeden z možných participantů je vyjádřen substantivním komponentem *-voj*. Ale po-

dobný vztah obou členů kompozita nacházíme jen u několika etymologicky průhledných formací, jako jsou *Boguchval*, *Bogačaja*, *Bogučěj* ‘očekávání blahobytu’, *Boguslav* ‘budiž bohu sláva’, snad tedy původně ‘slavící, oslavující boha’, *Bogusúd*... Ostatní bohemika jsou spíše výsledkem parasystémového tvoření kompozicí, při němž se spojovaly verbální komponenty se substantivními: *Bogobud*, *T’ěchoslav*, *Žirolav*, *Vřchoslav*, *M’irolav*, *S’ěm’ibor* (stsl. *sěmb*, *sěmja*, Svoboda, 1964, s. 85), *Sestrogor*...

V úloze zadního členu složenin vystupují verbální kořeny často pokládané za jména činitelská nebo dějová: *-bor*, *-bud*, *-čaj*, *-chval*, *-kvas*, *-slav*, *-súd*, *-t’ěch* a málo jasný základ *-gor*, patrně od slovesa *\*gorěti* ‘hořet’ (Svoboda, 1964, s. 76). — Předním členům substantivním, rovněž většinou neodvozeným (výjimkou jsou fundující substantiva se sufixy ve staré češtině neproduktivními — *čest*’), bývá v kompozitu přisuzována funkce atributu. Tuto skutečnost dokládají formace, jejichž přední člen se shoduje s genitivní formou příslušného substantiva (*Vlast’ibor*). — Jméno *Otaslav* vzniklo rozšířením přejatého jména *Ota* o komponent *-slav*, srov. *Jan’islav*, nebo z psl. *\*Otešlavъ* pračeskou depalatalizací ve skupině *t’ăt*.

Oba členy spojuje konekt. Jen zřídka jde o původní kmenotvorný vokál substantivního komponentu (*Bogobud*, *M’irolav*, *T’ěchoslav* — psl. *\*a > o*), mnohem častěji to jsou konekty analogické, jež nacházejí uplatnění především v kompozitech, která ztratila svůj někdejší apelativní význam. Etymologicky neprůhledná jména se pak sblíží s většinovými formacemi vzniklými parasystémovým tvořením umožňujícím volnější volbu spojovacích prostředků. V této situaci pak mohou výběr konektu ovlivňovat produktivní typy kompozit i často užívaná jména (*M’irolav*). Podle typu *Dobrogost*, *Jaroslav* pronikl konekt *-o-* do jmen *Vřchoslav*, *Synogor*, na pozadí struktury skladu S-(K)-AD — *Bogum’il* užívá se ve spojení s komponentem *bog-* též konektu *-u-* (*Bogobud*). Atributivní chápání předního členu substantivního vedlo k uplatnění konektu *-i-* (v případě substantiv i-kmenových možná od původu genitivní koncovky — *Vlast’ibor*, *Host’islav*) a snad i *-a-* (*Bogačaja*). Nulový konekt můžeme předpokládat u jména *L’ud’slav* (vycházíme-li z psl. *\*ljudoje*, neboť *\*ljudъ* je podle Machka, 1971, s. 332, o-kmen).

K případné eliminaci konektu dochází v průběhu dalšího vývoje jména (*Bud’ivoj > Bud’voj*), a to patrně pod vlivem antroponym s týmž komponentem v jiné pozici (*Bogobud*), slovtvorných typů *Bogdal*, *Pr’ědslav* a v neposlední řadě též zásluhou tendence zkracovat dlouhá jména o jednu slabiku (*Dřžislav > Dřslav*) působící v souladu se stč. změnami v proudu řeči (stč. *jeho > jho*). Eliminován bývá nejčastěji vokál „nejméně důležitý“, tedy konekt představující jen formální spojení dvou základů. Z nejstaršího období češtiny máme doloženu řadu dvojic typu *Vojislav* — *Vojslav* a vedle nich i jména vyskytující se pouze v podobě bez konektu *Vojt’ěch*, *Bojslav*, *R’ědhor* (snad z psl. *\*rěd-*).



A-kmenové formy *Vojslava, V'itoslava, M'iroslava, Bratroslava, Vojt'ěcha...* jsou utvořeny konverzí od příslušných mužských o-kmenů a slouží převážně k označení osob ženského pohlaví.

V nejstarším období češtiny představují struktury skladu S-(K)-V typ středně produktivní, rozmnožovaný především zásluhou hojně užívaného komponentu *-slav*.

**24.** Vzácně se uplatňuje komplexní způsob kompozičně-derivační se sufixací: *Bogdal* — s činitelským sufixem *-l* vedle lat. *Deusdedit* a *Bogdan* se sufixem *-n*, utvořený patrně podle *Theodor* (Kopečný, 1974, s. 44).

**25.** Produktivitu typu S-(K)-V poněkud omezují dva konkurenční typy kompozit, V-(K)-S (viz výše) a AD-(K)-V. Osobní jména s předním členem adjektivním a zadním verbálním jsou rozšířena po celém slovanském teritoriu (*Jaroslav...*), takže se můžeme právem domnívat, že se typ AD-(K)-V uplatňoval již v praslovanštině. Předpokládáme, že vycházel z ojedinelých apelativ této nebo podobné struktury (AD-(K)-S). Ve staré češtině může být přednostně využíván k tvoření osobních jmen, protože jeho apelativní protějšek má periferní povahu (*křivomluv, ostrovid...*). Původně sem patřila antroponyma s průhlednou slovotvornou motivací, v nichž adjektivní komponent (chápaný často jako adverbiální) představuje jistou kvalitu (*L'utobor*), popř. míru děje (*Bol'ebor*) vyjádřeného komponentem verbálním (Grepč-Karlík, 1986, s. 293, 295): *L'utobor* — osoba charakterizovaná dějovým příznakem „bojování“, jehož kvalita je vyjádřena adjektivním základem *l'út-*, tedy 'kdo bojuje lítě' podobně jako stč. *křivomluv* 'kdo mluví křivě'.

Zadní členy verbální byly chápány jako jména činitelská, popř. dějová a v tomto pojetí byl vztah mezi členy kompozita hodnocen jako determinace, tedy stejně jako v typu AD-(K)-S — *Dobrogost, Svatopljk: L'utobor* 'lítě bojovník', *Dobrogost*, stč. *dobrohost* 'dobrý host, hrdina'. Ještě výrazněji vynikají jejich společné rysy u složenin exocentrických (atributivních, posesivních): *Váceslav, Bol'eslav* 'mající větší slávu', *Svatopljk* 'mající silné vojsko'. Vedle převládající kompozice podle apelativních vzorů, jejímž výsledkem jsou patrně *Dobromysl, Častolov, Pakoslav, V'el'islav, Un'islav, Jaroslav, Božet'ěch, Lutogn'ěv*, se uplatňuje i relativně volné spojování komponentů (*Dob'ěstoj, L'utslav, M'il'ekus...*).

Inventář verbálních základů je podobný jako v typu S-(K)-V, také zde se nejčastěji uplatňují komponenty *-slav* a *-bor*. Početnější osobní jména s předním členem adjektivním poskytují navíc základy *-stoj, -kus* (stč. *okusiti*), *-mysl, -lov, -gn'ěv* a ne zcela jasný kořen *-por*, který bývá pokládán za hláskovou obměnu kořene *-bor* vzniklou disimilací, nebo spojován s psl. slovesy *\*perti, \*pъrěti* (stč. *přieti* 'popírat, odporovat'; Svoboda, 1964, s. 82, Machek, 1971, s. 495).

Ve funkci předního členu jsou zpravidla základy adjektiv primárních; kromě komponentů vyskytujících se i v typu AD-(K)-S obsahují antroponyma skladu AD-K-V ještě

*dob'* - (stsl. *dobъ, doblъ* 'chrabrý, šlechtný, silný'), *gd-*, *pr'isn-/pr'isn-* (stsl. *prisnъ* 'stálý, vlastní, rodný, blízký'), *jěšut-* (stč. *jěšutný, jěšut* f. 'marnost'), *d'iv-* (stč. *diví, divit se* a antroponymický základ *D'iv-*), *vác-*, *v'iec'-*, *dal'-* (stč. *dali, dále*). Jen v propriích zůstávají uchovány *dob'*, *n'in-*, *pak-* (stsl. *pakъ* 'silný'), *un'ě-*, *un'i-* (stsl. *unijъ* 'lepší' — Svoboda, 1964, s. 82, 90).

Oba členy kompozit spojuje většinou konekt *-o-*, u o-kmenů původní vokál kmenotvorný (*M'iloslav*), časté je též *-e/-ě-* mající svůj původ v kmenotvorném vokálu jo-kmenů a ke stejnému výsledku dospěly i ъjo-kmeny (psl. *\*bjo > bje > stč. 'é > e*). V případě, že výchozí femininum *ješut* (stč. 'marnost') bylo v praslovanštině i-kmenovým adjektivem (Svoboda, 1964, s. 61), má jméno *Jěšutbor* náležitý konekt nulový.

Již v nejstarším období češtiny žijí mnohá jména ve dvou i více variantách založených na různosti či eliminaci konektů: *L'utobor* — s konektem náležitým, *L'utbor* — s jeho eliminací, *L'utebor* — s konektem analogickým; podobně *Radoslav* — *Rad'ěslav*, *Božet'ěch* — *Božt'ěch*, *Váceslav* — *Václav*. Vypuštění konektu vedlo někdy k dalšímu hláskovému vývoji jména, v němž se zjednodušily obtížné vyslovitelné skupiny konsonantů: *Drahoslav > \*Drahslav > Draslav*. Obdobně asi vzniklo bohemi-kum *Vyslav* (rekonstrukce zápisu *Wizlaus*) < *Vyšeslav*. — Ženská jména jsou utvořena formantem *-a* od mužských protějšků (*M'iloslava, Václava, Božet'ěcha*).

Ačkoliv je typ AD-(K)-V v 11.–13. století jen průměrně zastoupen, jeho význam v dalších obdobích stoupá. Téměř dvacet osobních jmen struktury AD-(K)-V se zadním členem *-slav* a asi patnáct s *-bor* doložených z počátku 15. století (Svoboda, 1964, s. 71, 86) je průkazným svědectvím o tom, jaké komponenty se na rozvoji typu podílely.

**26.** Zadní členy verbální se spojují i s předními členy pronominálními (P) a adverbálními (ADV), avšak omezený počet těchto antroponymických základů nedovolil, aby se typy s uvedenými předními členy výrazněji rozvinuly. Všechny mají ve staré češtině periferní povahu.

Typ P-(K)-V je v 11.–13. století zastoupen několika jmény s komponenty *sam-*, *moj-*, *sob'ě-*, *s'ě-*, *své*, *svej*, *s(v)u-*, *vše-*, jež stará čeština asi zdělila z praslovanštiny. Protože se shody mezi slovanskými jazyky projevují především v komponentech (české *Všet'ěch* a ruské *Vsevolod*, ze dvou, popř. ze tří skupin slovanských jazyků jsou doložena pouze jména *Všeslav, Mojslav*), soudíme, že ojedinělá praslovanšská antroponyma skladu P-(K)-S vytvořila pouze předpoklady pro zformování tohoto typu v jednotlivých slovanských jazycích. Pro jeho další vývoj ve staré češtině je důležité, že má oporu v nečetných apelativních kompozitech téže struktury obsahujících často i stejné komponenty (*samolet, samostřiel, svémyslný, soběmúdrý, všeu-mělý*).

Jeho jádro představují ojedinělá antroponyma s průhlednou slovotvornou motivací, která se v době svého vzniku sémanticky zakládala na vyjádření vztahu substance a děje (osoba charakterizovaná dějovým příznakem, jenž byl blíže určen pronominálním

komponentem). Základy *vše-*, *sob'ě-*, *s'ě-*, *sam-* mohou vyjadřovat jeden z participantů děje pojmenovaného komponentem verbálním (*Všebor* 'se všemi, se vším bojující'), popř. jeho průvodní okolnost (*Samod'ěl*).

Specifický podtyp vytvářejí antroponyma se základy posesivních zájmen, jež postihují spíše přináležitost substančně pojatého děje (*Mojslav*), ale sémantické hledisko vyhovuje jen několika formacím. Převaha zadních členů *-bor* a *-slav* svědčí spíše pro volnější spojování komponentů a je pozoruhodné, že jen tři jména z jedenácti mají zadní členy jiné: *-t'ěch* (*Všet'ěch*, *S'ět'ěch*) a *-d'ěl* (*Samod'ěl*, stč. *dělati*).

Skutečný konekt (*-o-*) obsahuje jméno *Samod'ěl*, ostatní případy nejsou tak jednoznačné. V komponentech *vše-*, *s'ě-*, *své-* je *-e-*, *-ě-*, *-é-* považováno za součást předního členu. Přední člen *sob'ě-* je zakončen pádovou příponou připomínající konekt *-e/-ě-* (*Sob'ěbor*, *Sob'ěslav*, s eliminací domnělého konektu *Sob'slav*), jméno *Mojslav* konekt nemá. Základ *své-* nepochybně obsahují jména *Svejslav* a *Svuslava*, ale protože nemají další pokračování (v Svobodově monografii, 1964, nejsou), lze předpokládat, že jde o pouhé grafické varianty, popř. zkomolené zápisy osobních jmen s předním členem *Své-*, *Svoj-*.

**27.** Spojením adverbialního a verbálního komponentu vznikla propria *Domabor*, *Domaslav*, *Domaslava*, jediná antroponyma typu ADV-0-V. Základ *doma-* je jistě praslovanského původu, neboť ho nacházíme v antroponymech všech tří skupin slovanských jazyků. V našem materiálu představuje jediný nepochybný adverbialní základ, poněvadž komponent *spyti-* spojovaný se stsl. adverbiem *spyti* 'marně' považujeme za verbální a zápis *sde-* pokládáme za původní slovesný kmen (viz § 21), i když jeho pozdější splynutí s adverbiem *sde* (*Sd'ebor*, *Sdeslav*) nevyklučujeme. — Základ *doma-* může vyjadřovat místo děje pojmenovaného komponentem verbálním (*Domabor* — osoba charakterizovaná dějovým příznakem „bojování“, jehož jeden z participantů s obecnou sémantickou rolí „místo“ je vyjádřen adverbialním základem), ale na relativně volné spojení komponentů zase ukazuje skutečnost, že obě formace obsahují hojně užívané základy *-bor* a *-slav*. Stojí za zmínku, že Svoboda (1964, s. 74–75) dokládá přední člen *doma-* v 11 antroponymech různých typů. Kromě rekonstruovaných podob *Domahoř* a *Domažil* představují jejich zadní členy opět jen komponenty běžně rozšířené: *-host*, *-mil*, *-slav*, *-bor*, *-mír*, *-mysl*, *-rad*.

### Antroponyma se zadním členem substantivním

**28.** Praslovanský původ typu AD-(K)-S zaručují jednak základy *bol'e-*, *jačě-*, *sul'e-/sul'i-* v češtině mimo onymii nedoložené, jednak konkrétní jména vyskytující se v příslušných podobách ve všech třech skupinách slovanských jazyků (stč. *Dobrogost*, *Svatopljk*, *L'ubgost*). V praslovanštině a později též ve staré češtině se vý-

znamně podílí na tvorbě apelativ i proprií (stsl. *krivonosъ*, stč. *črnobyl*, *dobrosyn*, *holopero*, *křivohlav*). Sémanticky jde o dva různé způsoby vyjádření vztahu substance a vlastnosti (mezi členy složeniny je vztah determinace). Do první skupiny patří kompozita ezocentrická typu *Dobrogost* — osoba charakterizovaná příznakem vlastnosti „dobrý“ (1), do druhé exocentrická (2). V jejich případě není označovaná osoba totožná s fundujícím substantivem. Uvedené útvary vyjadřují „vlastnictví“ toho, co kompozitum označuje, a proto bývají někdy nazývány posesivní. Jistá vlastnost životné substance je vyjádřena zvláštním vztahem této substance k substanci jiné, jejíž vlastnost je pojmenována adjektivním komponentem: *Svatopljk* — osoba určená „vlastnictvím“ silného vojska, tj. mající silné vojsko. Typu AD-(K)-S se sémanticky připodobňují antroponyma s předním členem adjektivním a zadním verbálním chápáným jako jména činitelská (*Svatobor* ‘silný bojovník’) a dějová (*Bol’eslav* ‘mající větší slávu’).

Druhými členy jsou základy substantiv primárních, ojediněle substantiv odvozených již v praslovanštině (*čest’*, *v’ěst*): *-god* (‘krása, vhodnost’), *-gost*, *-kraj* (výjimečně jméno výsledku děje), *-man* (ve spojení s adjektivním komponentem spíše ‘vazal’, méně pravděpodobné je psl. *\*maniti* ‘šáliti’), *-m’ír*, *-m’ěr*, *-mest*, *-pjk*, *-uj*, *-v’ít*, *-voj*, *-žír*, *-žizn’*. Jméno *Ranožir* je doloženo též ve variantě *Ranožer*. Domníváme se, že druhá podoba vznikla kontaminací s deverbálními antroponymy se základem *-žer* (< *žrāti*), protože podobné kolísání nacházíme u deverbativa *N’eužer*/*N’eužir*.

První členy tvoří základy adjektiv z hlediska češtiny neodvozených. Při spojování obou komponentů převládá konekt *-o-*, v případě většinových adjektiv o-kmenových jejich kmenotvorný formant: *Drago-*, *L’uto-*, *Rano-*, *Dobro-*, *Často-*, *Jaro-*, *L’ubo-*, *M’ilo-*, *Rado-*, *Skoro-*, *Svato-*. Méně často se uplatňuje *-e/-ě-*, ve spojení s adjektivy jo-kmenovými to je rovněž od původu formant kmenotvorný (psl. *\*jo* > *je*): *Vyšě-*, *Bol’e-*, *Jačě-* ‘známější, mocnější’, *Bože-* (adjektivum *boží* patřilo původně ve své jmenné podobě k ъjo-kmenům). Konekt *-i-* má bohemikum *Sul’ivoj* (stsl. *sulijь* ‘lepší, silnější’, podle Svobody, 1964, s. 87, ъjo-kmen). Analogické konekty jsou vzácné (*Svat’em’ír*, *Svat’im’ír*, *C’uz’ikraj*), častěji bývá spojovací vokál vypouštěn (*Tvǫdm’ír*, *Svatm’ír*, *Bǫzgod*, *L’ubman*, *L’utm’ír*, *C’uz’kraj*). — Několik dokladů ženských jmen patří k deklinaci i-kmenové (*Dragom’ír’*, *Dobrov’ěst’*).

V 11.–13. století byl typ AD-(K)-S zastoupen jen průměrně, ale jak naznačují další jména z počátku 15. století (Svoboda, 1964), vybudoval si ve staré češtině významnou pozici.

**29.** Na podobné materiálové bázi spočívají i ostatní typy se zadním členem substantivním, ale oproti strukturám AD-(K)-S mají jen periferní povahu. Formace s předním a zadním členem substantivním (S-(K)-S) vznikají buď volnějším spojo-

váním dvou komponentů (*L'st'im'ir, Gost'iv'it, M'iron'ěga, Jan'im'ir*, tj. *Jan + m'ir...*), nebo jako kalky cizích předloh (*Bogudar — Theodor*).

Do typu (P-0-S) patří bohemika *Mojm'ir, Svojbog, Svěcest*. Podle předpokládané slovtvorné motivace je lze považovat za exocentrická kompozita, jež původně vyjadřovala obdobný sémantický vztah jako antroponyma skladu AD-(K)-S: *Svatopljk 'mající silné vojsko' — Mojm'ir 'mající svůj mír'*.

V návaznosti na osobní jména s předním členem adverbialním a zadním verbálním vznikly formace parasystémového typu ADV-0-S *Domam'ir, Domagost*. Vzhledem k adverbialnímu původu předložky a prefixu *proti* (Etymologický slovník slovenských jazyků, 1973, s. 226) lze pokládat za kompozitum i jméno *Prot'ivoj* (s. 46).

### Antroponyma se zadním členem adjektivním

**30.** Je pozoruhodné, že při obsazování zadního členu složených antroponym nejsou zdaleka využívány všechny adjektivní základy, které jsou běžné ve funkci členů předních. Např. komponent *m'il* je použitelný v obou pozicích (*M'iloslav, Dobrom'il*), ale *svat* se uplatňuje výhradně v první části složeniny (*Svatobor*). Malý počet přídavných jmen schopných plnit úlohu druhého členu výrazně omezuje produktivitu všech slovtvorných typů se zadním členem adjektivním a tím ovlivňuje jejich další vývoj. Čtyři sporadicky zastoupené typy mají pro zadní členy k dispozici několik základů adjektiv primárních, popř. odvozených psl. sufiky: *-drah, -gřd, -l'ich, -l'ut, -prav, -rad* a nejužívanější *-m'il*, který lze považovat i za kořen verbální nabývající povahy jména činitelského, viz stč. *múdrómil* 'filozof'. Uvedené fundující útvary patří k o-kmenové deklinaci a stejně tak i mužská jména (*Bol'em'il*), od nichž se pomocí *-a* odvozovaly jejich ženské protějšky (*Bol'em'ila*).

**31.** Nejdůležitější je typ AD-(K)-AD. Asi se zformoval podle ojedinělých psl. vzorů (*Bol'erad*), protože apelativa stejné struktury ve staré češtině nejsou. Nečetná antroponymická kompozita se sémanticky zakládají na vztahu substance a vlastnosti a podle vzájemného vztahu obou členů tvoří dva podtypy:

1) První z nich reprezentuje jméno *V'iec'em'il* — osoba charakterizovaná příznakem vlastnosti „milý“, jehož míra (stupeň) je vyjádřena adjektivním základem totožným se základem adverbia — 'více milý', podobně snad *Bol'em'il, Bol'erad*. Přestože adverbialní chápání předního členu v těchto strukturách převažuje, zařazujeme jména do typu AD-(K)-AD, neboť přední člen s koněkem tvoří od původu kmen adjektivní. Tento postup zaručuje jednotný pohled na všechna antroponyma s předním členem v podobě adjektivního kmene, jenž může být interpretován různě. Např. součástí jména *Dobr'ěm'il* je patrně adverbium *dobr'ě*, ale není vyloučena ani analýza alternativní, v níž můžeme *-ě* považovat za analogický konekt a jméno

*Dobr'ëm'il* za variantu častěji užívané podoby *Dobrom'il*. Antroponymum *Dŕgom'il* pravděpodobně vzniklo spojením těchto dvou základů, ale jeho přední komponent s konektem lze chápat i jako základ adverbialní vyjadřující míru přiznaku vlastnosti.

2) Do druhé skupiny patří jména jako *Dobrom'il* — osoba charakterizovaná příznaky vlastností „dobrý“ a „milý“, mezi nimiž je vztah koordinace. Při výkladech některých propriet (Knappová, 1985, s. 87, aj.) je komponent *-m'il* považován za verbální a podle tohoto pojetí jsou jména hodnocena jako struktury se zadním členem verbálním (*Dobrom'il* 'dobro milující'). Vzhledem ke skutečnosti, že v ostatních antroponymech je adjektivní chápání kořene *-m'il* pravděpodobnější, dáváme přednost výkladu našemu. Antroponyma *L'utorad*, *L'utol'ich*, *C'uz'drah* vznikla patrně relativně volným spojováním komponentů.

Chápeme-li přední člen jako základ adjektivní (*V'ieč'-e-m'il*, *Dŕg-o-m'il*), vyčleňujeme ve jménech konekty *-e-*, *-o-*, v případě pojetí adverbialního jsou vokály součástí předního členu. Jejich varianty *V'ieč'om'il*, *Dlúhem'il* mají konekty analogické (v druhém případě jde nejspíše o kancelářskou úpravu), podoba *V'ieč'm'il* svědčí o tom, že koncové *-e-* bylo považováno za konekt.

Jádro typu S-(K)-AD tvoří bohemika *L'ud'm'ila* a *Bogum'il*, doložená ze všech tří skupin slovanských jazyků. Ve jméně *L'ud'm'ila* zůstal uchován nulový konekt, v případě antroponyma *Bogum'il* mělo *-u-* asi původně funkci koncovky dat. sg., která byla postupně přehodnocena v konekt. Naznačený vývoj vokálu přesvědčivě dokládají formace *Bratrum'ila/Bratrom'ila* a *Bogusúd*. Protože *Bogum'il* odpovídá jménům řeckého (*Theofil*) a latinského původu (*Deocarus*), nelze vyloučit, že se nejstarší struktury S-(K)-AD tvořily podle cizích vzorů. Ostatní jména (*Bogurad*, *D'édum'il*, *Strem'il* — psl. \*strybъ, stč. strýc) jen napodobují výše uvedené tvoření. I přes své nepatrné zastoupení je to typ živý, jak dokazuje podoba *Petrom'ila*, adaptace cizího *Petronilla*. Jména si většinou uchovávají průhlednou slovotvornou motivaci, a proto snadno vznikají další kombinace podle vzoru *Bogum'il*, ale jen do té míry, nakolik to dovoluje malý počet adjektivních základů užívaných ve funkci zadních členů.

32. Praslovanský původ typu P-0-AD není spolehlivě prokázán a jeho ojedinělé útvary (*Všem'ila*, *Všerad*) jsou patrně utvořeny v návaznosti na struktury S-(K)-AD (*Bogum'il*). Protože některé z nich obsahují produktivní komponenty, nelze zcela vyloučit ani jejich volné spojení (*Sob'ëgŕd*, *Svéprav*). — Typ V-(K)-AD je uveden v rámci antroponym s předním členem verbálním.

## Shrnutí

**33.** Z 11.–13. století je doloženo více než 240 antroponym o dvouzákladové struktuře a toto množství tvoří 13 slovtvorných typů rozdělených podle sémantického hlediska na 9 původních, deapelativních a 4 sekundární, parasystémové. Nejvýznamnější z nich je typ V-(K)-S, jehož periferní postavení ve sféře apelativní ho předurčilo k plnému uplatnění v antroponymii. Vedle tohoto velmi produktivního typu, který se zasloužil zhruba o třetinu všech osobních jmen s dvěma základy, hrají důležitou úlohu středně produktivní typy AD-K-S (*Dobrogost*), AD-(K)-V (*Svatobor*) a S-(K)-V (*Vojt'ěch*) podléající se na kompozici antroponym 16–11% (uspořádáno podle četnosti).

Ostatní formace utvářené podle apelativních vzorů představují jen typy periferní zastoupené nanejvýše 4%: ADV-0-V (*Domabor*), P-0-S (*Mojm'ír*), AD-(K)-AD (*V'ieč'em'il*), S-(K)-AD (*Bogum'il*). Významnější jsou pouze struktury skladu P-(K)-V (*Mojslav*), a to především díky komponentům *-bor* a *-slav*. Je třeba dodat, že hlavní příčinou nízké produktivity uvedených typů je chudý inventář adverbálních a pronominálních komponentů a základů těch adjektiv, která mohou vystupovat ve funkci zadních členů.

Nejstarší typy antroponymických kompozit se dále rozhojňují tvořením parasystémovým založeným na pouhém napodobování struktur složených slov; např. podle *Jaroslav* je utvořeno jméno stejné struktury *L'utslav*. Zřídka vede volnější spojování komponentů ke vzniku vlastních typů parasystémových. V nejstarším období češtiny k nim patří osobní jména skladu S-(K)-S — *L'st'im'ír*, V-(K)-AD — *Sd'il'ut*, S-(K)-AD — *Strel'ut* a ADV-0-S — *Domam'ír*. Kromě typu S-(K)-S, jehož vyšší podíl na tvoření jmen s dvěma základy (6%) způsobily cizí vzory, jsou všechny zastoupeny sporadicky (1–2%).

**34.** Na tvoření bohemik o dvouzákladové struktuře se podílejí především tyto komponenty (pomlčkou je vyznačena jejich schopnost vystupovat ve funkci předního (*dřž-*) nebo zadního členu (*-m'ěr*), popř. obou (*-bog-*)). 1) **Substantivní:** *-bog-*, *-čest/čest'-*, *-gost-*, *-kraj-*, *-m'ěr*, *-m'ír-*, *-v'ít-*, *-voj-*, *-vlast/vlast'-*, *-žír-*. 2) **Adjektivní:** *bol'-*, *bož-*, *c'uz'-*, *čast-*, *dobr-*, *drag-*, *-gřd-*, *jar-*, *-l'ut-*, *l'ub-*, *-m'il-*, *-rad-*, *svat-*, *sul'-*, *tvřd-*, *v'ieč'-*. 3) **Verbální:** *-bud-*, *-bor-*, *dřž-*, *-gn'ěv-*, *choť-ě-*, *-mysl-*, *načě-*, *sby-*, *sd'ě-*, *-slav-*, *-súd-*, *-t'ěch-*. 4) **Pronominální:** *vše-*, *svě-*, *sobě-*. 5) **Adverbální:** *doma-*.

Některá bohemika uchovávají praslovanské základy mimo onymii v češtině nedoložené (*Bol'eslav*, *Sul'islav*, *Dob'ěstoj*, *S'ěm'ižizn*, *N'inomysl*, *Un'islav*), jiná zase dokládají komponenty specificky české (*Jiščislav*, *Skut'ibor*, *Plat'ivoj...*).

**35.** Konekty spojující oba členy kompozita mají původ v kmenotvorném vokálu jeho přední části (podrobněji viz Šlosar, 1996). Konekt *-o-* je náležitý u substantiv-

ních a adjektivních o-kmenů a a-kmenů, -e- u jo-, ja-kmenů a snad i љjo-kmenů, nulový u i-kmenů (*L'ud'm'ila*) a u-kmenů (ale jména s předním členem u-kmenovým mají už jen konekty analogické — *Vřchoslav, Synogor*), -i- patrně u některých základů slovesných. Jak dosvědčují jména žijící v několika variantách (*Svatom'ír, Svat'im'ír, Svat'em'ír*), nejsou analogické konekty ani kancelářské úpravy jmen tehdy jevem ojedinělým a v dalších stoletích takových podob přibývá. Pod vlivem imperativního chápání některých verbálních základů (*Bud'voj*) a v důsledku rozdílných podob stejných základů v jednotlivých formacích (*L'ichol'ut, L'utorad — L'utslav*) dochází často k eliminaci spojovacích vokálů. Jistou roli tu mohla sehrát ještě prefigovaná antroponyma typu *Pr'ědslav* i tendence zkracovat v proudu řeči dlouhá slova vypouštěním nejméně důležité hlásky.

**36.** Ve srovnání s bohemiky z 11.–13. století je počet složených antroponym uvedený v Svobodově monografii zhruba trojnásobný. Tato skutečnost dosvědčuje plynulé pokračování vývoje naznačeného v nejstarším období češtiny a potvrzuje jak produktivitu kompozice, tak produktivitu těch typů, které patřily už v 11.–13. století do centra parasystému složených antroponym.